

Návrh Konceptie rozvoja miestnej a regionálnej kultúry

1. Úvod

Po roku 1989 sa uskutočnili dve vlny decentralizácie v oblasti kultúry. V roku 1990 to bola prvá vlna, ktorá súvisela s obnovou miestnej územnej samosprávy a v roku 2002 druhá vlna, ktorá súvisela s vytvorením regionálnej územnej samosprávy. Vzhľadom k existencii štátnej kultúrnej politiky a absencii koncepčného dokumentu pre oblasť rozvoja kultúry na úrovni regiónov a sídiel vznikla potreba pripraviť analýzu stavu miestnej kultúry, preskúmať zabezpečovanie kultúry regionálnou územnou samosprávou a zostaviť tento návrh koncepcie. Návrh koncepcie sa zaoberá vytváraním lepších podmienok pre rozvoj kultúry zo strany verejnej správy. Týmto chce prispieť k celkovému zlepšovaniu podmienok pre rozvoj kultúry v najširšom chápaní, teda aj v mimo inštitucionálnej sfére.

Koncepcia vychádza z vymedzenia jednotlivých úrovní rozvoja kultúry od celoštátnej cez regionálnu až po miestnu. Opisuje základnú sieť kultúrnych inštitúcií a kultúrnej infraštruktúry na území, pomenúva kompetencie a úlohy verejnej správy, ako aj ďalších aktérov miestnej a regionálnej kultúry. Definuje ich vzájomné väzby a prepojenia. Návrh koncepcie poskytuje odporúčania vedúce k rozvoju miestnej a regionálnej kultúry pre jednotlivé úrovne verejnej správy. Proces prípravy návrhu koncepcie rozvoja regionálnej a miestnej kultúry bol z metodologického hľadiska navrhnutý ako široký participatívny proces s výskumnými a analytickými prvkami. V procese zostavovania návrhu koncepcie sa realizoval celý rad konzultácií a stretnutí so zástupcami územnej samosprávy, kultúrными inštitúciami v ich zriaďovateľskej pôsobnosti, zástupcami Združenia miest a obcí Slovenska, Únie miest Slovenska a odbornej verejnosti. Súčasťou procesu bola aj realizácia dotazníkových prieskumov stavu, nástrojov a trendov rozvoja miestnej a regionálnej kultúry. Oslovené pri ňom boli všetky mestá a obce, vyššie územné celky na zmapovanie najzásadnejších územných a inštitucionálnych vzťahov a väzieb pri zabezpečovaní kultúry v jednotlivých sídlach a regiónoch. Koncepcia, ako aj výsledky východiskovej analýzy budú slúžiť na zostavenie návrhu Stratégie rozvoja miestnej a regionálnej kultúry.

2. Ciele koncepcie

Cieľom tejto koncepcie je:

- opísať kompetenčné, inštitucionálne a finančné väzby v miestnej a regionálnej kultúre,
- opísať stručne aktuálny stav a súčasné trendy rozvoja miestnej a regionálnej kultúry,
- opísať okruh aktérov v miestnej a regionálnej kultúre,
- poskytnúť prehľad základných nástrojov rozvoja miestnej a regionálnej kultúry,
- definovať všeobecne platné princípy rozvoja miestnej a regionálnej kultúry,
- opísať koordinačné a systémové mechanizmy v miestnej a regionálnej kultúre,
- pomenovať optimálne modely a systémy na rozvoj miestnej a regionálnej kultúry,
- definovať východiská na prípravu a tvorbu Stratégie rozvoja osvetovej činnosti a Stratégie rozvoja miestnej a regionálnej kultúry.

3. Východiská

3.1. Základné kompetenčné a inštitucionálne väzby v oblasti miestnej a regionálnej kultúry

Výkladový slovník základných pojmov, ktoré súvisia s problematikou miestnej a regionálnej kultúry, je uvedený v prílohe číslo 1 návrhu koncepcie a prehľad základných právnych predpisov upravujúcich rozvoj kultúry a ochranu jednotlivých súčastí kultúrneho dedičstva v SR je uvedený v prílohe číslo 5 návrhu koncepcie.

K základným právnym normám upravujúcim kompetencie jednotlivých úrovní verejnej správy v oblasti kultúry (podrobnejší popis ich kompetencií je uvedený v prílohe číslo 2 návrhu koncepcie) patria:

- zákon Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch) v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 503/2001 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona č. 351/2004 Z. z..

Kompetencie samotné ešte dostatočne presne nevystihujú spektrum a množstvo úloh, ktoré verejná správa a jej inštitúcie zabezpečujú pri podpore a rozvoji kultúry. Úlohy, najmä územnej samosprávy, ktoré sa z pohľadu kultúry vynárajú, sú užitočné a potrebné na podporu komplexnejšieho miestneho a regionálneho rozvoja. Tieto nové úlohy zároveň posilňujú konkurencieschopnosť sídiel a regiónov pri zabezpečovaní udržateľného a vyváženého územného rozvoja sídiel a regiónov. Koncepcie či stratégie pre oblasť rozvoja miestnej a regionálnej kultúry majú uľahčiť obnovu kultúrnej, historickej a spoločenskej kontinuity procesov na miestnej a regionálnej úrovni, podporiť zachovávanie a zveľaďovanie hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva, identity a tradície.

Koncepcia rozvoja regionálnej a miestnej kultúry sa prierezovo dotýka všetkých oblastí kultúry (osvetová činnosť, múzejná a galerijná činnosť, divadelná činnosť, činnosť v oblasti audiovizie, ochrana pamiatkového fondu, knižničná činnosť a ostatné činnosti v oblasti kultúry) z čoho vyplýva prierezový charakter úloh a kompetencií územnej samosprávy v oblasti kultúry. Verejná správa vytvára rámce a predpoklady na rozvoj kultúry, zabezpečuje základnú sieť kultúrnych inštitúcií a kultúrnej infraštruktúry v území. Podporuje tiež ďalšie subjekty participujúce na kultúrnom živote spoločnosti, regiónov a sídiel. Úlohy územnej samosprávy v oblasti rozvoja kultúry a podmienok sú nezastupiteľné a dominantne stanovujú charakter i obsahové zameranie realizovaných aktivít, ako aj inštitucionálnu bázu tohto segmentu kultúry. Podrobnejší opis úloh jednotlivých stupňov verejnej správy v oblasti kultúry a tiež účasti ďalších aktérov na rozvoji miestnej a regionálnej úrovni je súčasťou prílohy číslo 3.

3.2. Aktéri a subjekty vstupujúce do zabezpečovania kultúry na miestnej a regionálnej úrovni

Aktérmi miestnej a regionálnej kultúry sú všetky subjekty a jednotlivci participujúci na rozvoji kultúry v danom území. Inštitucionálnu bázu verejného sektora v oblasti kultúry, popri úradoch verejnej správy, reprezentujú najmä knižnice, osvetové strediská a osvetové zariadenia vrátane hvezdární a planetárií, múzeá a galérie, divadlá a inštitucionálnu bázu

súkromného sektora rôzne ziskové a neziskové organizácie vrátane cirkví a náboženských spoločností. Inštitucionálnu bázu dopĺňajú rôzne neformálne subjekty a entity a neinštitucionálna báza, ktorú tvoria najmä aktívni jednotlivci podieľajúci sa na rozvoji kultúry a v širšom ponímaní celá verejnosť.

Popri zabezpečovaní rozvoja kultúry subjektmi verejného sektora na území obce a kraja majú preto nenahraditeľnú úlohu pri rozvoji kultúry a ochrane kultúrnych hodnôt aj konkrétne osobnosti, jednotlivci a skupiny obyvateľov obce a kraja, ktoré sa najviac spájajú s rozvojom kultúry na ich území. Sú to najmä starostovia a primátori, pracovníci obecných úradov a úradov VÚC, obecných, regionálnych a národných kultúrnych inštitúcií na území obce a kraja, obecní kronikári, miestni učitelia, farári, duchovní a misijní pracovníci, rôzni dobrovoľníci a občania ochotní pomôcť bezplatne, a osobitne miestne osobnosti a lídri v oblasti kultúry. Patria k nim aj pracovníci rôznych neziskových organizácií a občianskych združení na území obce a kraja a experti na niektorú z oblastí kultúry.

4. Stručná východisková analýza súčasného stavu

Decentralizácia kultúry v rokoch 1990 a 2002 vytvorila jasný systém prerozdelenia zodpovedností a kompetencií, čo prispelo k celkovej inštitucionálnej stabilizácii sektoru kultúry. Napriek tomu existuje ešte mnoho prekážok a obmedzení, ktoré neumožňujú kultúrnym inštitúciám, sídlam alebo regiónom naplno využiť a rozvinúť svoj rozvojový potenciál. Kultúra je fenomén, ktorý zahŕňa aspekty udržateľného a územného rozvoja, kvality života, kultúrnej identity, historickej a spoločenskej kontinuity. Kultúra a kultúrne dedičstvo každej obce alebo mesta má spoluvytvárať pocit domova, bezpečia, ale i zvyšovať atraktivitu ich územia, tak pre jeho obyvateľov, miestne firmy, ako aj pre návštevníkov územia či prípadných investorov. Podpora miestnych kultúrnych aktivít a kultúrneho života a dôkladné poznanie kultúrnych zdrojov územia sa tak stáva konkurenčnou výhodou, silnou stránkou a znakom rozvoja obcí. Kultúra dnes stojí pred množstvom najkomplexnejších úloh. Jednotlivé jej časti nie je možné vnímať ako izolované subsystemy. Úroveň zabezpečenia kultúry a prístupu k nej je značne variabilná od finančných podmienok, ľudských zdrojov po inštitucionálne podmienky jednotlivých sídiel a regiónov. Doteraz využívané nástroje už dosiahli limity svojho napredovania, a preto je potrebný ďalší komplexnejší rozvoj týchto nástrojov, čo bude možné dosiahnuť ich postupnou inováciou. Impulzy a inšpiráciu na rozvoj kultúry na miestnej a regionálnej úrovni možno nachádzať v oblasti informatizácie (procesy digitalizácie kultúrneho dedičstva, časového a priestorového spracovania poznatkov o území), v urbánnej dimenzii kultúry, pri zlepšovaní manažmentu lokalít kultúrneho dedičstva a kultúrnych centier, pri zlepšovaní obnovy kultúrnej infraštruktúry, pri premene tradičných miestnych kultúrnych inštitúcií na komplexné kultúrne a komunitné inštitúcie.

V rokoch 2002 až 2006 vznikali postupne nové finančné rámce na rozvoj kultúry. Z hľadiska územnej samosprávy bola najzásadnejším novým finančným rámcom na tvorbu rozpočtov miest, obcí a VÚC fiškálna decentralizácia, ktorá sa zaviedla od 1. januára 2005 ako súčasť reformy verejnej správy. Od roku 2004 začal fungovať nový jednotný grantový systém MK SR, poskytujúci dotácie pre neštátne subjekty, ktorý výrazne zvýšil objem poskytovaných finančných prostriedkov. Objem financií, ktoré grantový systém poskytol v roku 2006 (cca 700 mil. Sk), bol trojnásobný oproti roku 2002. Pre oblasť kultúry a kultúrneho dedičstva boli tiež sprístupnené štrukturálne fondy v rámci skráteného programovacieho obdobia rokov 2004 a 2006, kde celkovo kultúra a kultúrne dedičstvo získalo viac ako 850 mil. Sk. Oblasť kultúry tak v týchto rokoch (2004 – 2006) prvýkrát

participovala na čerpaní štrukturálnych fondov EÚ. Pre oblasť kultúrneho dedičstva boli sprístupnené aj finančné mechanizmy Európskeho hospodárskeho priestoru a Nórskeho kráľovstva v objeme zhruba 450 mil. Sk, určené na roky 2004 až 2009. Nové programovacie obdobie štrukturálnych fondov na roky 2007 až 2013 ráta s tým, že na projekty v oblasti kultúry a kultúrneho dedičstva pôjde okolo 12 mld. Sk. Vytvorili sa tiež podmienky na uplatnenie tzv. inovačných finančných mechanizmov a rozvoj PPP partnerstiev. Súčasťou týchto procesov je aj postupné zavádzanie programového rozpočtovania vo verejnej správe, ktorého cieľom bolo zlepšiť efektívnosť vynakladaných verejných prostriedkov a zamerať sa na dosahovanie konkrétnych cieľov. Z hľadiska celkového financovania kultúry možno konštatovať, že sa od roku 2005 zastavil celkový prepád výdavkov na kultúru z verejných zdrojov, čo je však regionálne veľmi diferencované. Možno tiež povedať, že vznikli kvalitatívne a kvantitatívne nové a lepšie finančné rámce na rozvoj kultúry. Napriek tomu v niektorých oblastiach kultúry či regiónoch pretrváva kríza financovania kultúry.

Územná samospráva sa dnes podieľa na podpore a na zabezpečovaní kultúry finančne rovnakým objemom ako ministerstvo kultúry a centrálna inštitúcia v oblasti kultúry. Táto rovnováha je len medzistupňom trendu posilňovania podielu územnej samosprávy na financovaní kultúry (Tab. 1). Tento trend však nemôže znamenať, že centrálna úroveň rezignuje na svoje úlohy pri finančnej podpore rozvoja miestnej a regionálnej kultúry. Grantový systém MK SR by mal preto cielene podporovať tie segmenty rozvoja kultúry v jednotlivých sídlach a regiónoch, ktoré tvoria prioritný verejný záujem, na systémovej báze. Preto by bolo vhodné definovať oblasti verejného záujmu pre doplnkovú finančnú podporu miestnej a regionálnej kultúry, ktoré by sa mali poskytovať prostredníctvom viacerých finančných mechanizmov. Dôležitým poznatkom je aj to, že v posledných rokoch došlo k zastaveniu prepadu financovania kultúry z verejných zdrojov ako celku. Aj napriek tomu však existujú veľké regionálne disparity vo financovaní kultúry.

Tab. 1: Objem finančných zdrojov vyčleňovaných na kultúru z rozpočtov verejnej správy

Finančné zdroje za rok 2006	V mld. Sk	v %
Štátny rozpočet	3 729,8	48,5
Výdavky VÚC	1 387,5	18,0
Výdavky obcí	2,572,9	33,5
Výdavky VÚC a obcí spolu	3 960,4	51,5
Spolu za SR	7 690,2	100,0

Zdroj údajov: MF SR, Datacentrum

Do komplexného dotazníkového prieskumu stavu, nástrojov a trendov rozvoja regionálnej a miestnej kultúry sa zapojilo 1011 obcí a 4 regióny (VÚC). Zo základného zhodnotenia dotazníkového prieskumu možno uviesť niekoľko hodnotných údajov:

- obce poskytli na kultúru v roku 2006 celkovo 3,08 % zo svojich celkových výdavkov, z toho jedna štvrtina financií bola určená na kapitálové výdavky a tri štvrtiny na bežné výdavky; v obciach s menej ako 500 obyvateľmi výdavky na kultúru dosahovali 16,3%, v obciach s 500 až 1000 obyvateľmi zhruba 2,3% a najmenší podiel výdavkov na kultúru iba 0,9% bol zaznamenaný v kategórii miest medzi 50 000 až 100 000 obyvateľmi
- priemerné výdavky obcí na jedného obyvateľa sa v roku 2006 pohybovali na úrovni 403 slovenských korún, v obciach s menej ako 500 obyvateľmi výdavky na kultúru na jedného obyvateľa dosahovali priemerne 1590 slovenských korún, v obciach s 500 až 1000 to bolo priemerne 278 slovenských korún a najmenší podiel výdavkov na kultúru na jedného obyvateľa len 84 slovenských korún bol v už zmienenej kategórii miest medzi 50 000 až 100 000 obyvateľmi pričom platí, že aj v rámci týchto jednotlivých veľkostných kategórií

sídiel sú disparity závislé od jeho geografickej dostupnosti, ekonomickej či sociálnej situácie

- existujú značné regionálne disparity v dostupnosti kultúrnej ponuky a zabezpečovaní kultúry, ktoré sú závisia od viacerých faktorov; v určitých obciach či regiónoch je potrebné dobudovať chýbajúcu infraštruktúru resp. zlepšiť kultúrnu ponuku a tým zastaviť úpadok kultúrneho života v obci a jej okolí (v prieskume viac ako 50% obcí deklarovalo nedostatočný a málo vyhovujúcu dostupnosť kultúry)
- celkovo možno konštatovať, že existuje požiadavka a verejný záujem na zlepšenie právneho postavenia kultúrnych inštitúcií miestnej územnej samosprávy. Priemerný počet kultúrnych pracovníkov skúmaných obcí pre oblasť kultúry je jeden pracovník na 1000 obyvateľov pričom zhruba 80% týchto pracovníkov sú pracovníci obecných kultúrnych inštitúcií a 20 % pracovníci pre oblasť kultúry na obecných úradoch.
- prieskum poukázal na tradične silné postavenie starostu, miestnych učiteľov a cirkevných predstaviteľov v kultúrnom živote obce a pri jeho zabezpečovaní. Významnú úlohu tu zohrávajú aj pracovníci obecného úradu, dobrovoľní pracovníci a miestni kronikári
- viac ako 50 % obcí ešte nemá spracovanú svoju monografiu, ktorá je považovaná za určitý základný kameň aktivizácie záujmu o ochranu a budovanie miestnej identity
- dôležitý údaj vyplývajúci z výskumu bol aj ten, že zatiaľ čo v obciach veľkostnej kategórie do 5000 obyvateľov kultúra zabezpečovaná dominantne obecným úradom, v obciach s väčším počtom obyvateľov ako 5000 už v rozhodujúcej miere zabezpečujú už obecné kultúrne inštitúcie

Predpokladaný vyšší ekonomický rast Slovenska v nasledujúcich rokoch by mal priaznivo pôsobiť pre postupné zvyšovanie investícií aj do rozvoja kultúry. Podpora kultúry a rozvoj miestnej a regionálnej kultúry, vzhľadom na svoj prierezový charakter, je prínosom pre viaceré oblasti spoločenského a hospodárskeho života:

- predstavuje jednu z priamych foriem programov a aktivít sociálnej prevencie, prevencie kriminality a prevencie pred inými negatívnymi spoločenskými javmi;
- má významnú iniciačnú a integrujúcu úlohu v procese komunitného a miestneho rozvoja;
- významne prispieva k skvalitneniu procesov strategického plánovania sídla a regiónov;
- prispieva k rýchlejšiemu znižovaniu regionálnych disparít, spoločenskému a hospodárskemu pozdvihnutiu zaostávajúcich sídiel a regiónov;
- podporuje rozvoj inovácie a vytváranie tovarov a služieb s vyššou pridanou hodnotou;
- podporuje rozvoj ľudských zdrojov a skvalitňuje výchovno-vzdelávací proces;
- podporuje rozvoj podnikania a rozvoj služieb na území;
- zlepšuje prípravu na projekty regionálneho rozvoja a rozvoja vidieka;
- podporuje zlepšovanie starostlivosti o krajinu a kultúru prostredia.

SWOT analýza východiskovej situácie stavu v miestnej a regionálnej kultúre (v členení od všeobecnejších po konkrétne aspekty v jednotlivých oblastiach):

Silné stránky

- tradične silný vzťah miest, obcí a regiónov k oblasti kultúry a kultúrnej identity;
- pretrvávajúci intenzívny záujem občanov o napĺňanie svojich kultúrnych potrieb;
- bohaté kultúrne dedičstvo (hmotné a nehmotné) Slovenska, jeho regiónov a sídiel;
- kreatívni ľudia a skúsenosti s realizáciou rôznorodých kultúrnych projektov;
- optimálne tvorivé prostredie na dôstojnú prezentáciu a konfrontáciu najzaujímavejších umeleckých výsledkov jednotlivcov a kolektívov – detí, mládeže a dospelých na celoštátnych postupových prehliadkach, festivaloch a výstavách s domácou a zahraničnou účasťou v jednotlivých oblastiach záujmovej umeleckej tvorivosti;
- dobrá finančná perspektíva pre oblasť kultúry v oblasti štrukturálnych fondov;

- široko etablovaný inštitucionálny systém – inštitúcie, infraštruktúra a odborné zázemie;
- vytvorenia Centra dištančného vzdelávania v kultúre v NOC ako efektívnej formy vzdelávania v miestnej a regionálnej kultúre.

Slabé stránky

- slabé spoločenské povedomie o význame kultúry pre miestny a regionálny rozvoj a zlepšovanie kvality života;
- nedostatočná realizácia niektorých procesov na miestnej úrovni, hlavne v oblasti mapovania kultúrnych, historických a spoločenských procesov, zdrojov a javov územia;
- nedostatočné využívanie sociálneho kapitálu sídiel a regiónov pri zapájaní občanov do plánovania a riadenia kultúrnych procesov, ale aj tvorby kultúrnych hodnôt;
- význam architektúry a kultúry prostredia kultúrnej infraštruktúry (exteriér a interiér) je podceňovaný;
- nedostatočné a nejednotné značenie prístupu ku kultúrnym, komunálnym a turistickým cieľom v systéme dopravného a informačného značenia;
- nedostatočne kvalitné spravovanie lokalít kultúrneho dedičstva: problémy so základnou údržbou, bezpečnosťou a chýbajúca infraštruktúra; nedostatočná interpretácia týchto lokalít a kultúrneho potenciálu krajiny (z hľadiska príbehu historickej budovy a lokality, opísania a priblíženia identity, autenticity a génia loci lokality, sídla či regiónu) a nedostatočné doplnkové služby pre návštevníkov;
- absencia lepšieho uplatňovania štandardov kultúrnej vybavenosti sídiel a regiónov a politiky jej obnovy (vysoká energetická náročnosť, zastaranosť priestorov, nedostatočné vybavenie) a zhodnocovania resp. obmedzené možnosti jej dobudovania;
- nedostatočné vzdelávanie v oblasti manažmentu a marketingu kultúry;
- nízka ponuka a účasť umeleckých súborov a umelcov jednotlivcov z národných a regionálnych kultúrnych inštitúcií na podujatiach v zaostávajúcich a odľahlých častiach Slovenska;
- administratívne náročný a nedostatočne účinný systém doplnkovej finančnej podpory miestnej a regionálnej kultúry zo strany grantových systémov verejnej správy;
- zaostávajúce finančné zabezpečenie kultúry v zaostávajúcich sídlach a regiónoch za potrebami obyvateľstva;
- rezervy v možnostiach rozvoja kultúrnych inštitúcií limitujú získavanie financií na činnosť a riadenie komplexnejších rozvojových projektov;
- nedostatočné celospoločenské oceňovanie kultúrnych počínov jednotlivcov, kolektívov, inštitúcií a obcí v oblasti miestnej a regionálnej kultúry; osobitne dobrovoľníkov ako spoločenského fenoménu;
- nejednoznačnosť terminológie niektorých kultúrnych fenoménov uplatňujúcich sa v miestnej a regionálnej kultúre;
- absencia aktualizácie Zásad celoštátnych súťaží amatérskej umeleckej tvorby, resp. Národného programu rozvoja amatérskej umeleckej tvorby;
- slabé zaradenie amatérskej umeleckej tvorby do Národného programu boja proti drogám.

Ohrozenia

- chýbajúce vnútorné naplnenie jednotlivca, nedostatočná motivácia na vlastné aktivity a sebarealizáciu; nedostatok športových aktivít;
- duchovná prázdnota, sociálne vylúčenie a riziko izolovanosti jednotlivca od života komunity;
- pretrvávajúce nedostatočne účinného systému podpory miestnej a regionálnej kultúry zo strany grantových a dotačných systémov verejnej správy;

- kumulácia negatívnych dopadov úpadku kultúry v sídle a regióne na rodinu a rodinný život, prostredie na život rodiny a spoločenské uplatnenie rodiny a možnosti jej komunitnej angažovanosti;
- rozpad sociálnej záchranej siete pre časť populácie v ohrození, ktorá je vytváraná voľnočasovými a komunitnými aktivitami osvetových zariadení pri nejasnej politike a nejasnej podpore rozvoja regionálnej a miestnej kultúry;
- zanedbávanie ochrany miestnej identity a autenticity, vedúce k strate génia loci, kultúrnej diverzity a multikultúrnosti – prirodzených atraktivít sídla, regiónu, vedúce k uniformite a priemernosti, ale aj strate pocitu domova;
- hospodárska zaostalosť a nízka ekonomická výkonnosť územia – psychická depresia z nedostatku práce;
- možnosť prehlbovania rozdielov vo vybavenosti sídiel a regiónov kultúrnou infraštruktúrou a s ňou súvisiacia disproporcía kultúrnej ponuky;
- nedostatočná koordinácia subjektov pôsobiacich v oblasti amatérskej umeleckej tvorby na všetkých úrovniach štátnej správy, samosprávy a neziskového sektora;
- nedostatočným aplikovaním systému celoživotného vzdelávania do kultúry by sa nedostatočne zabezpečil rozvoj miestnej a regionálnej kultúry a nevyužili sa možnosti čerpania eurofondov pre túto oblasť;
- nedostatočná podpora rozvoja osobností a rozvoja talentu detí a mládeže.

Príležitosti

- budovanie vzťahu komunity s lokalitou – reetablovanie pretrhnutých liniek; obnova kultúrnej, historickej a spoločenskej kontinuity;
- rozvoj zmysluplného a hodnotného trávenia voľného času a rozvoj vzťahov v komunite;
- tvorba spoločných hodnôt, budovanie bezpečných a zdravých komunit;
- uplatnenie kultúry ako rozvojového impulzu pre Slovensko, regióny, mestá a obce;
- nevyužívané plochy a priestory, ktoré sú súčasťou alebo by mohli byť súčasťou kultúrnej vybavenosti sídiel regenerovať, či prenajímať a sklbiť pritom podľa možnosti vhodných nájomcov s kultúrnym obsahom a zameraním inštitúcie v sídle či regióne;
- aktualizácia a aktívnejšie využívanie štandardov kultúrnej vybavenosti sídiel v praxi;
- spoločné využívanie kvalitných priestorov na kultúru (napríklad kvalitné divadelné pódia a štúdiá, javiská alebo konferenčné miestnosti a pod.) pre čo najvyšší počet profesionálnych, ako aj záujmových subjektov a združení v okolitom území;
- význam architektúry a kultúry prostredia kultúrnej infraštruktúry zohľadniť pri obnove a využívaní objektu; znižovanie energetickej náročnosti riešiť súbežne s plánom obnovy a využitia objektu;
- vytvorenie optimálnejších podmienok na činnosti kultúrnych inštitúcií verejnej správy definovaním novej príp. vhodnejšej právnej formy pre ich činnosť a príbuzné činnosti;
- šanca na zlepšenie systému financovania a doplnkového financovania kultúry z verejných zdrojov je v príprave a prijatí zákona o financovaní kultúry z verejných zdrojov;
- definovanie konkrétnych nových a aktualizácia existujúcich nástrojov pre podporu rozvoja miestnej a regionálnej kultúry prostredníctvom prípravy a prijatia Stratégie rozvoja miestnej a regionálnej kultúry;
- vytvoriť nové ceny za rozvoj miestnej a regionálnej kultúry a oceňovať záujmové kolektívy a jednotlivcov za mimoriadne výsledky dosiahnuté pri prezentácii doma i v zahraničí;
- prehlbovanie programovej a vecnej spolupráce inštitúcií zriaďovaných miestnou územnou samosprávou pre oblasť aktívneho využívania voľného času a miestny rozvoj – smerovanie k integrovaným kultúrnym, komunitným a informačným centrám (multifunkčným centrám);

- využitie štrukturálnych fondov pre kultúru ako významného finančného nástroja podporujúceho komplexný rozvoj regiónov, sídiel a konkurencieschopnosť Slovenska;
- podporovať proces tvorby moderného výkladového a terminologického slovníka kultúrno-osvetovej činnosti a fenoménov miestnej a regionálnej kultúry;
- v súlade so systémom celoživotného vzdelávania po zavedení systému kvality v NOC zabezpečiť certifikáciu NOC ako vzdelávacej ustanovizne, zabezpečiť certifikáciu lektorov a manažérov vzdelávania a akreditovať ďalšie vzdelávacie programy v modulovej podobe s perspektívou pridelenia kreditov;
- zapojiť Slovákov žijúcich v zahraničí do súťaží a prehliadok amatérskej umeleckej tvorby
- spolupracovať s MPSVR SR pri začleňovaní zdravotne postihnutých do kultúrnych aktivít a prehliadok amatérskej umeleckej tvorby.

Zatiaľ čo slabé stránky a ohrozenia predstavujú disparity miestneho a regionálneho rozvoja kultúry, silné stránky a príležitosti predstavujú faktory rozvoja. Disparity a faktory rozvoja tvoria základ syntézy východiskovej analýzy, pomenúvajú hlavné okruhy problémov, načrtávajú spoločné potreby a možnosti riešení na zabezpečenie optimálneho rozvoja miestnej a regionálnej kultúry.

5. Nástroje rozvoja miestnej a regionálnej kultúry

V európskom priestore sa kultúrna politika chápe ako štátom utvárané prostredie, v ktorom sa uskutočňujú procesy tvorby, uchovávanía a šírenia kultúrnych hodnôt. Za hlavné nástroje, ktoré štát používa, sa považujú:

- legislatívne opatrenia smerujúce k rozvoju kultúry,
- financovanie kultúry z verejných zdrojov a opatrenia umožňujúce viaczdrojové financovanie kultúry,
- zabezpečenie dostupnosti informácií o kultúre, spôsoby ich šírenia, ako aj prístup občanov ku kultúre.

Túto definíciu kultúrnej politiky môžeme uplatniť na všetky zložky verejnej správy – národnú, regionálnu aj miestnu. Zabezpečenie kultúry na území obce (kultúrne zdroje, aktivity a inštitúcie) predstavuje súhrn (priemet) všetkých aktivít miestnych, regionálnych, národných kultúrnych inštitúcií vrátane medzinárodných (ak existujú), kultúrnych programov a projektov realizovaných na území obce vrátane občianskej participácie (napríklad spolkovéj činnosti) a participácie podnikateľského sektora v oblasti kultúry.

K základným nástrojom rozvoja miestnej a regionálnej kultúry patria:

- finančné nástroje
- inštitucionálna kapacita a štruktúry
- podpora kultúrnej produkcie, tvorby, aktivít a služieb
- monitorovacie, hodnotiace a vývojové nástroje
- koordinačné a riadiace nástroje
- zázemie pre tvorbu, šírenie a sprístupňovanie kultúrnych hodnôt – kultúrna infraštruktúra
- výchovno-vzdelávacie a spoločenské nástroje
- legislatívne nástroje
- sprístupňovanie kultúry cez médiá, v elektronickej forme a výmena informácií o kultúre
- sprístupňovanie, prezentácia a manažment lokalít a súčastí kultúrneho dedičstva a kultúrnej infraštruktúry územia
- procesy strategického plánovania rozvoja sídla

Podrobnejší týchto základných nástrojov sa nachádza v prílohe číslo 4 Návrhu Koncepcie.

6. Strategické rámce rozvoja miestnej a regionálnej kultúry

Miestna a regionálna kultúra predstavuje zložitý viacvrstvový segment a dimenziu celospoločenského rozvoja. Ďalšie smerovanie jej rozvoja bude ovplyvňované vývojom celej spoločnosti, prioritami a kultúrnou politikou verejnej správy a rôznymi globálnymi vplyvmi. Najdynamickejší rozvoj kultúry v európskom ponímaní v súčasnosti prebieha v oblasti tzv. kreatívneho priemyslu (dizajn, architektúra, hudba, video, počítačové hry, multimediálny obsah, médiá a pod.). Súbežne s týmito trendmi rozvoja má svoju nezastupiteľnú úlohu miestna a regionálna kultúra ako súčasť miestneho a regionálneho rozvoja. Najmä vo forme zabezpečenia ochrany a rozvoja miestnej identity a kultúry, mapovania kultúrnych zdrojov územia, strategického plánovania pri využití kultúrnych, historických a spoločenských poznatkov a silných stránok územia.

Keďže kultúra je fenomén založený na znalostiach a zručnostiach, jej význam je nenahraditeľný procese budovania znalostnej spoločnosti kde významnú úlohu zohrávajú kultúrne, najmä pamäťové a fondové, inštitúcie. K strategickým rámcami tvoriacim východiská pre rozvoj regionálnej a miestnej kultúry patria:

- princípy rozvoja miestnej a regionálnej kultúry
- definícia verejného záujmu v oblasti kultúry a
- základné rámce v oblasti legislatívy, financovania a sprístupňovania kultúry

6.1. Princípy rozvoja miestnej a regionálnej kultúry

Vychádzajúc z doterajšej analýzy stavu, nástrojov a trendov rozvoja miestnej a regionálnej analýzy a pri rešpektovaní etablovaného systému verejnej správy je pri zabezpečovaní kultúry z verejných zdrojov potrebné rešpektovať niekoľko nasledovných princípov:

- *princíp partnerstva* – národné, regionálne a miestne kultúrne inštitúcie sú si z hľadiska významu pri zabezpečovaní kultúry rovnocenné. Nie je medzi nimi vzťah podriadenosti a nadriadenosti. Každá úroveň týchto inštitúcií má svoje špecifické poslanie a úlohy. Ich naplnenie je však možné iba pri zachovaní dobrej územnej a odbornej spolupráce. Partnerstvá je možné a potrebné rozvíjať medzi jednotlivými sektormi, odbornými a výskumnými pracoviskami, ale hlavne inštitúciami, organizáciami a jednotlivcami, ktoré priamo vytvárajú podmienky na rozvoj kultúry a priamo vytvárajú kultúrne hodnoty;
- *princíp územnej spolupráce* – územná spolupráca obecných, regionálnych a národných kultúrnych inštitúcií a územnej samosprávy prebieha najmä vo väzbe na územie sídla a regiónu. V tomto kontexte osobitnú úlohu má regionálna samospráva pri dokumentácii a ochrane kultúrneho dedičstva a pri rozvoji kultúry v rámci jednotlivých historických regiónov, ako aj pri podpore rozvoja kreatívneho priemyslu a spoluvytváraní inovačnej politiky kraja, pri rozvoji medziregionálnej spolupráce, pri monitoringu procesov v oblasti kultúry na úrovni kraja. Dôležitá je tiež úloha medziobecnej spolupráce pri rozvoji kultúry a sprístupňovaní kultúry najmä v menších sídlach a zaostávajúcich regiónoch;
- *princíp odbornej a metodickej spolupráce* – zahŕňa vzájomnú výmenu riadiacich skúseností a zručností kultúrnych inštitúcií na území, odbornú prípravu a vzdelávanie pracovníkov a dobrovoľných pracovníkov v oblasti kultúry; podporu odovzdávania zručností vo vzťahu nositeľ – pokračovateľ (učiteľ – žiak) a podpora lepšej odbornej prípravy (v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu);
- *princíp solidarity* – o čo nižšia úroveň verejnej správy, o to diverzifikovanejšie formy práce a činnosti v oblasti kultúry; osobitným cieľom dotačných systémov a schém by mala byť podpora ekonomicky zaostávajúcich regiónov a sídiel najmä pri systémovej podpore aktivít, ktoré tvoria prioritný verejný záujem v oblasti kultúry pri rozvoji sídiel a regiónov;

- *princíp kultúrnej, historickej a spoločenskej continuity* – ide o poškodzovanie a obnovu tejto continuity, pričom tu ide o oveľa komplexnejší pojem a proces, ako je kultúra v tradičnom ponímaní. Táto continuity zahŕňa okrem iného spoločenské vedomie, niektoré ustálené vzorce správania, sociálne štruktúry a vzťahy v komunite a regióne, vývoj a zmeny kultúrnej krajiny, odhaľovanie a uplatňovanie prirodzeného rozvojového potenciálu územia, ktorý zahŕňa tak prírodné, kultúrne, ako aj ľudské zdroje;
- *princíp podpory verejného záujmu v oblasti kultúry* – pri podpore kultúry z verejných zdrojov je potrebné vychádzať z predpokladu, že z verejných zdrojov sa podporujú len aktivity, ktoré sú predmetom verejného záujmu v oblasti kultúry.

6.2. Definícia verejného záujmu v oblasti kultúry

Verejným záujmom v oblasti kultúry je zabezpečenie prístupu občanov ku kultúre, a to prostredníctvom:

- podpory kultúrnych aktivít a kultúrnych projektov organizácií a jednotlivcov,
- podpory iniciatív a angažovanosti občanov v oblasti kultúry,
- účinnej ochrany hmotného a nehmotného kultúrneho a prírodného dedičstva, jeho sprístupňovania a využívania,
- využitia kultúrnej infraštruktúry územia a zabezpečenia jej dostupnosti na území,
- efektívnej a tvorivej činnosti kultúrnych inštitúcií a podpory slobodnej umeleckej tvorby

tak, aby sa:

- podporovala sebarealizácia jednotlivca, rozvoj tvorivosti a umelecká tvorba; spoločenským uplatnením kultúry podporovalo dosahovanie plnohodnotného života každého jedinca a komunity – obyvateľov miest a obcí;
- prehľboval pozitívny vzťah spoločnosti ku hmotnému a nehmotnému kultúrnemu dedičstvu s cieľom upevňovať jej historické vedomie a hrdosť na náš vklad do vývoja európskej a svetovej kultúry;
- prehľboval vzťah jednotlivca ku kultúre a kultúrnym hodnotám; podporovalo aktívnejšie využívanie voľného času obyvateľstva v oblasti kultúry (ako faktor sociálnej prevencie, prevencie kriminality a iných negatívnych spoločenských javov a ako faktor vzdelávania, zvyšovania kvality života, oddychu a relaxácie, rozvoja komunikačných, kreatívnych a umeleckých zručností jednotlivca);
- podporovala udržateľná ochrana a ďalší rozvoj kultúrnych zdrojov územia a využitie prirodzeného rozvojového potenciálu územia, čím by sa skvalitňovali predpoklady na celkový sociálno-ekonomický rozvoj regiónu a tak by sa prispievalo k zvyšovaniu celkovej konkurencieschopnosti Slovenska ako celku i jednotlivých regiónov, miest a obcí;
- podporovali podmienky na rozvoj prezentácie slovenskej kultúry v zahraničí, rozvoj medzinárodnej kultúrnej spolupráce a výmeny skúseností.

Hlavným presadzovateľmi tohto verejného záujmu sú ústredné orgány štátnej správy a územnej samosprávy, ich inštitúcie, odborné zázemia a kapacity.

6.3. Základné rámce v oblasti legislatívy, financovania a sprístupňovania kultúry

Najvýznamnejším faktorom rozvoja alebo úpadku kultúry sú ľudia, nositelia a šíritelia poznania. Preto je potrebné pri rozvoji kultúry dať dôraz na ľudské zdroje – jednotlivca, nositeľov kultúrneho povedomia, miestnych lídrov v oblasti kultúry a ich oceňovanie (finančné a nefinančné). Osobitnú úlohu zohráva miestna kultúra pri podpore komunitného rozvoja, zmysluplného využívania voľného času a v sociálnej prevencii. Významnú

a nezameniteľnú úlohu má regionálna územná samospráva, ktorá prostredníctvom svojej politiky a siete regionálnych kultúrnych inštitúcií podporuje budovanie regionálnej identity a rozvoj inovačných procesov vo svojom regióne, zároveň plní viacero odbornoporadenských, metodických, koordinačných činností a monitorovacích procesov na území svojho kraja. Prakticky vo všetkých týchto oblastiach kultúry, kde sa očakáva rozvoj a inovatívne impulzy bude dominantnú úlohu zohrávať územná samospráva. Oblasť kultúry sa rovnako týka aj súkromného sektora (z pohľadu investícií, ako aj účasti na jej tvorbe a šírení) no hlavne verejnosti z hľadiska využívateľov kultúrnych služieb.

6.3.1. Oblasť legislatívy

Pripravovaný návrh zákona o financovaní kultúry, ktorý je aj súčasťou programového vyhlásenia vlády, by mal napomôcť vytvoriť systémové predpoklady pre zlepšenie financovania kultúry na jednotlivých úrovniach verejnej správy.

Dôležitou podmienkou rozvoja kultúry na území je vytvorenie lepšieho postavenia samostatných kultúrnych inštitúcií. V tomto kontexte sa javí dôležité preskúmanie možností a podmienok na prípravu a prijatie zákona o verejnoprospešných inštitúciách, ktorou by mohla vzniknúť univerzálnejšia právna forma pre verejnoprospešné subjekty zakladané verejnou správou.

Spektrum legislatívnej práce by malo zahŕňať aj analýzu a prípadnú novelizáciu zákonov, ktoré upravujú činnosť národných kultúrnych inštitúcií na účely vytvorenia lepších systémových, odborných a kapacitných väzieb pre komplexnejší rozvoj miestnej a regionálnej kultúry a medzisektorovú spoluprácu kultúrnych inštitúcií. Tento proces by tak zahŕňal reprofiláciu niektorých činností vybraných národných kultúrnych inštitúcií vo vzťahu k miestnej a regionálnej kultúre.

6.3.2. Oblasť financovania

Popri financovaní kultúry z rozpočtov verejnej správy a štrukturálnych fondov existuje ešte ďalší priestor na finančnú podporu projektov a procesov v oblasti kultúry. Potrebné je však prekročiť úzke vnímanie pojmu kultúra. Kultúru je potrebné vnímať v širších súvislostiach, tzn. v kontexte spoločenského, hospodárskeho a sociálneho rozvoja územia. Význam kultúry pre rozvoj zamestnanosti a zvyšovanie konkurencieschopnosti či už územia, alebo jednotlivých priemyselných odvetví je nepochybniteľný. Kultúra tak nachádza uplatnenie takmer vo všetkých spoločenských odvetviach: v sektore služieb, v oblasti miestneho a regionálneho rozvoja, v oblasti výskumu, vývoja a inovácií, a prirodzene aj vo výchovno-vzdelávacom systéme.

Jej financovanie by malo byť stále viac transparentnejšie, systémovejšie, ale i motivujúcejšie a jednoduchšie pre všetkých aktérov vstupujúcich do procesu ochrany, tvorby a šírenia kultúrnych hodnôt. Ak hovoríme o financovaní kultúry alebo jej rozvoji, nemôžeme určitý segment kultúry, službu, aktivitu, dielo, činnosť, počin alebo projekt vnímať izolovane od kultúry ako celku. Kultúra je dynamická vo svojich formách a prejavoch. Investície do rozvoja kultúry by tak mali prinášať množstvo komplexnejších úžitkov pre regióny, mestá a obce v ktorejkoľvek časti krajiny, čo povznesie spoločenské a individuálne hodnoty, správanie a uvažovanie popri neustále silnejúcom ekonomickom raste.

Strednodobým zámerom v oblasti rozvoja podpory miestnej a regionálnej kultúry by malo byť vytvorenie komplexného viacúrovňového (diverzifikovaného) systému podpory

miestnej a regionálnej kultúry. Takýto systém by zahŕňal viacero komponentov a viacero foriem poskytovania podpory (finančných aj nefinančných).

V oblasti finančnej podpory rozvoja kultúry by sa mohli uplatniť nasledovné nástroje:

- paušálny systém doplnkovej podpory miestnej a regionálnej kultúry na podporu zabezpečovania prioritného záujmu štátu pri rozvoji miestnej a regionálnej kultúry
- poskytovanie dotácií na báze splnenia osobitných podmienok (napríklad v zmysle zákona o ochrane pamiatkového fondu, zákona o osvetovej činnosti, zákona o múzeách a galériách, podpora kultúr národnostných menších a pod.)
- poskytovanie dotácií na báze voľnej súťaže (realizácia projektov v oblasti menšinových kultúr, projektov v oblasti audiovizuálnej tvorby atď.), tak ako je to v súčasnosti.

V oblasti nefinančnej podpory rozvoj kultúry by sa mohli uplatniť nasledovné nástroje:

- poskytovaním metodologickej podpory a vybraných služieb zo strany národných kultúrnych inštitúcií, ústredných orgánov štátnej správy nielen v odbornometodologickej oblasti, ale aj priamym zabezpečením niektorých vybraných projektov, produktov a aktivít –
- komplexnejšie využitie partnerstiev verejného a súkromného sektora pre projekty obnovy a prevádzky rozsiahlejších zariadení kultúrnej infraštruktúry, ale aj objemovo a finančne väčších projektov obnovy rozsiahlejších pamiatkových objektov na území, ako sú napríklad nevyužitú kaštieľ, kúrie, objekty priemyselného dedičstva a pod.;
- lepšia harmonizácia dotačných politík tzn. bližšie programové prepojenia finančných nástrojov verejného sektora ako napr. väzba programu Obnovme si svoj dom na nadväznú financovanie komplexnejších projektov obnovy nevyužívaných významnejších pamiatkových objektov vo verejnom vlastníctve na kultúrno-spoločenské a osvetové účely zo štrukturálnych fondov;
- uzatváranie dlhodobějších kontraktov na podporu pravidelne sa opakujúcich aktivít, projektov či činnosť vybraných subjektov, ktoré by dlhodobější zabezpečovali služby vo verejnom záujme v oblasti kultúry.

Dlhodobým cieľom by mala byť príprava a vývoj aj ďalších nových finančných nástrojov, ktoré by pôsobili motivačne a podporovali by rozvoj miestnej a regionálnej kultúry.

6.3.3. Oblasť sprístupňovania kultúry

Ako potrebný krok na zodpovedné plnenie úloh sprístupňovania kultúry a systematickú analýzu kultúrnych zdrojov územia sa javí potreba vytvorenia *integrovaného informačného systému miestnej a regionálnej kultúry s decentralizovaným zberom dát* na realizáciu kultúrnej, historickej a spoločenskej topografie sídiel, ako aj štatistiku a monitoring kultúrnych procesov na území v prostredí územnej samosprávy. Nemalo by tu ísť len o mapovanie viditeľných zdrojov a vecí, ale i mapovanie udalostí a javov na území. Takýto informačný systém by umožňoval pravidelné získavanie a aktualizáciu dôležitých kvantitatívnych, ako aj kvalitatívnych ukazovateľov a dát.

Lepšie vedomie o procesoch v oblasti kultúry by mohla priniesť príprava a *pravidelné vyhotovovanie výročnej správy o stave kultúry*, ktorá by mala zahŕňať komplexné informácie o stave kultúry na jednotlivých úrovniach verejnej správy a mala by byť predkladaná na rokovanie vlády a Národnej rady Slovenskej republiky v prvej polovici roka. Výročná správa by mala byť výstupom pravidelných procesov monitoringu stavu a výskumu kultúry a komplexného štatistického zisťovania. Na túto správu by v druhej polovici roka mohla nadväzovať *príprava a realizácia pravidelnej celoslovenskej konferencie o otázkach miestnej a regionálnej kultúry*, prípadne jej regionálne ekvivalenty vo vybraných regiónoch. Cyklus

hodnotenia dosahovaného pokroku miestnej a regionálnej kultúry by sa každoročne mohol uzatvárať udeľovaním *výročných cien za rozvoj miestnej a regionálnej kultúry* spolu s finančnou cenou, plaketou a diplomom za kultúrny počin roka pre osobnosť miestnej a regionálnej kultúry roka a mesto či obec kultúry roka.

V oblasti sprístupňovania kultúry sa javí ako dôležitá aj *medzinárodná výmena skúsenosti, expertov a programová spolupráca*, osobitne pri podpore miestnych lídrov a rozvoji talentov. Podpora domácej a medzinárodnej výmeny skúseností (expertov, mladých lídrov, odborných pracovníkov, tvorivých a umeleckých súborov a pod.) by mala byť obohatená o výmenu skúseností pracovníkov a aktivistov v oblasti kultúry aj medzi mestskými a regionálnymi centrami (vrátane národných kultúrnych inštitúcií) a malými vidieckymi sídlami v regiónoch. Tento systém sprístupňovania poznatkov o organizačných, riadiacich a odborných aspektoch kultúry môže vhodne dopĺňať skvalitňovanie rôznych didaktických pomôcok a realizácia rôznych výchovno-vzdelávacích programov a projektov (v rámci školských a mimoškolských aktivít ako aj projektov celoživotného vzdelávania).

7. Monitoring a hodnotenie

Podmienky na rozpracovanie navrhnutých koncepčných úloh a monitorovania ich rozpracovania zabezpečí Ministerstvo kultúry SR v spolupráci s dotknutými národnými kultúrnymi inštitúciami v rámci ich pôsobnosti a so zástupcami územnej samosprávy. Pri prudkom ekonomickom rozvoji Slovenska v týchto rokoch bude potrebné venovať systematickú pozornosť sledovaniu vývoja kultúrnej spotreby obyvateľstva, zmenám kultúrnych vzorcov a návykov obyvateľstva, ekonomike kultúry, dostupnosti kultúrnych služieb, stavu kultúrnej infraštruktúry či kultúrneho povedomia.

8. Koncepčné úlohy

Problematika miestnej a regionálnej kultúry a najmä jej rozvojové tendencie majú široké prepojenia na ďalšie sektory a oblasti rozvoja spoločnosti. Ďalej uvedené koncepčné úlohy naznačujú perspektívne nové úlohy a trendy rozvoja miestnej a regionálnej kultúry, majú zároveň motivačný charakter a sú odporúčaniami pre územnú samosprávu. Úlohou verejnej správy by malo byť vytvorenie postupne optimálnych podmienok na ich uplatnenie a realizáciu v praxi. Celá škála navrhovaných koncepčných úloh sa podrobnejšie rozpracuje a ich realizovateľnosť preskúma v procese prípravy návrhu Stratégie rozvoja miestnej a regionálnej kultúry.

8.1. Návrh koncepčných úloh pre miestnu územnú samosprávu

- tvorba miestnej kultúrnej politiky (vo forme vypracovania stratégie alebo priorít rozvoja kultúry na území sídla v rámci programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja obcí prípadne ako samostatných dokumentov);
- vznik a budovanie poznatkovej bázy sídla prostredníctvom realizácie kultúrnej, historickej a spoločenskej topografie sídla (ďalej len KHST). Táto topografia sídla, zóny sídla alebo vybraného objektu v sídle sa realizuje a zabezpečuje za účasti dotknutých vlastníkov a užívateľov územia a objektov, obyvateľov obce, miestnych kultúrnych inštitúcií, miestnej územnej samosprávy, miestnych expertov a inštitúcií (napríklad základných škôl);
- systematická bádateľská činnosť u detí, mládeže a dospelých (vo väzbe na KHST). Bádateľské aktivity, mapovanie kultúrneho a prírodného dedičstva a zdrojov vrátane

ľudských zdrojov a sociálneho kapitálu územia by mali byť zamerané na odhaľovanie a dôkladné zmapovanie rozvojového potenciálu obce;

- premena tradičných inštitúcií na komplexné. Inštitúcie by sa mali usilovať o plnenie komplexnejších a univerzálnejších funkcií a úloh dôležitých pre komunitu, obec, či región. Tieto komplexnejšie inštitúcie by mohli umožniť integrovane plniť funkcie informačných centier pre oblasť cestovného ruchu, spoločného využívania najmä kultúrnej infraštruktúry a služieb viacerých obcí. Tak by bolo možné postupne skvalitniť fyzický stav budov, no najmä ich prevádzku a programovú ponuku. Tieto kultúrne a komunitné centrá ako osvetové zariadenia by mohli byť rôznej veľkosti, štruktúry, či právnej formy, ale v zásade primerane rozložené v území, aby umožňovali naplňovať kultúrne a komunitné potreby obyvateľov jednotlivých sídiel;
- koordinácia a zabezpečenie dopravného a priestorového značenia kultúrnych, turistických a komunálnych cieľov na miestnych komunikáciách a mimo dopravných komunikácií a na objektoch a lokalitách kultúrneho a prírodného dedičstva na území obce v partnerstve so správcami a vlastníkmi týchto objektov (potrebná je jednotná metodika priestorového a dopravného značenia týchto cieľov a grafický dizajn tohto systému);
- spolupráca pri dohľade nad kvalitou obecnej architektúry a kvalitou verejných priestranstiev.

8.2. Návrh koncepcných úloh pre regionálnu územnú samosprávu

- tvorba regionálnej kultúrnej politiky (v rámci programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja obcí prípadne ako samostatných dokumentov) a jej uplatňovanie v praxi;
- komplexnejšie metodické úlohy v oblasti regionálneho rozvoja a plánovania (napríklad príprava plánu komplexnejšej ochrany kultúrneho dedičstva na území kraja);
- odborná podpora rôznych bádateľských aktivít a mapovania kultúrneho dedičstva historických regiónov vrátane vlastného výskumu na území VÚC;
- podpora a participácia na tvorbe regionálnej inovačnej politiky, politiky rozvoja kultúrneho priemyslu a kreatívneho priemyslu na území kraja;
- spolupráca so školami pri zabezpečovaní a príprave vyučovania a učebných osnov v oblasti kultúry, kultúrneho dedičstva a rozvoja umeleckej tvorby;
- spolupráca pri dohľade nad skvalitňovaním manažmentu lokalít kultúrneho dedičstva a vybranej kultúrnej infraštruktúry z hľadiska sprístupňovania týchto lokalít a objektov verejnosti;
- spolupráca pri dohľade nad kvalitou architektúry a kvalitou verejných priestranstiev v regiónoch spadajúcich pod VÚC;
- aktivity, ktoré spadajú alebo by mohli spadať pod priority VÚC v rámci grantovej politiky VÚC pre oblasť kultúry (sčasti alebo úplne):
 - o podpora identifikácie, vyhľadávania a mapovania miestnych kultúrnych zdrojov napríklad formou podpory vydávania monografií obcí a miest a realizácie kultúrnej, historickej a spoločenskej topografie sídiel a regiónov,
 - o podpora projektov na rozvoj kreatívneho a kultúrneho priemyslu a inovačnej politiky na území VÚC,
 - o podpora ochrany miestneho a regionálneho kultúrneho dedičstva formou podpory rôznych projektov na území VÚC,
 - o podpora lepšieho využívania voľného času a rozvoja komunitných aktivít v jednotlivých regiónoch a sídlach spadajúcich pod VÚC;
- koordinácia kultúrnych trás a zabezpečenia dopravného a priestorového značenia kultúrnych, turistických a komunálnych cieľov na cestách II. a III. triedy a na objektoch a v areáloch spravovaných inštitúcií a lokalít kultúrneho a prírodného dedičstva.

8.3. Návrh koncepčných úloh pre Ministerstvo kultúry SR a organizácie v jeho pôsobnosti

Ministerstva kultúry SR:

- analyzovať oblasť osvetovej činnosti vo väzbe na prípravu novelizácie zákona o osvetovej činnosti a pripraviť návrh Stratégie rozvoja osvetovej činnosti v spolupráci so zástupcami územnej samosprávy – rok 2008;
- pripraviť a vyhlásiť výročnú súťaž o cenu a diplom za rozvoj miestnej a regionálnej kultúry – rok 2008;
- pripraviť návrh Stratégie rozvoja miestnej a regionálnej kultúry v spolupráci so zástupcami územnej samosprávy – rok 2009;
- spracovať kvalifikačné a hodnotiace štandardy pre výkon povolání v oblasti kultúry (opis odbornej spôsobilosti na výkon povolania či určitej pracovnej činnosti) ako východisko na ďalšie vzdelávanie v oblasti kultúry tak, aby bola zabezpečená kompatibilita kvalifikácií s príslušnou úrovňou EQR – rok 2010;
- vytvoriť projekt „Monitorovacie centrum miestnej a regionálnej kultúry“ s využitím existujúcich inštitucionálnych zložiek v oblasti sociológie, ekonomiky a štatistiky kultúry a Registra kultúrnych aktivít – rok 2009;
- zabezpečovať priebežne metodické pôsobenie v oblasti miestnej a regionálnej kultúry ako jeden z prostriedkov starostlivosti o tento segment kultúry s osobitným zreteľom na jeho uplatňovanie v školskej a mimoškolskej výchove, vytvorenie a využívanie jednotnej terminológie, tvorbu, vydávanie a distribúciu metodických materiálov na rôznych nosičoch, zabezpečovanie motivačného pôsobenia na posilňovanie zdravého lokálpatriotizmu a tolerancie najmä k národnostným menšinám a iným minoritám - priebežne;
- pripraviť projekt „Koncepcia vzdelávania zamestnancov a dobrovoľných pracovníkov pôsobiacich v miestnej a regionálnej kultúre“, obsahujúci systém ďalšieho vzdelávania a odbornej prípravy v súlade so zákonom o celoživotnom vzdelávaní – rok 2009;